

До спеціалізованої вченої ради
по захисту дисертації Лаврової В. В.
«Повідомлення про підозру
в контексті дотримання принципу верховенства права»
у Національному юридичному університеті
імені Ярослава Мудрого

61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 77

ВІДГУК

офіційного опонента

**на дисертацію Лаврової Вікторії Володимирівни на
тему: «ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ПІДОЗРУ В КОНТЕКСТІ
ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПУ ВЕРХОВЕНСТВА ПРАВА»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081
«Право», галузь знань 08 Право**

Актуальність дослідження. З часу прийняття нового Кримінального процесуального кодексу (2012 р.) було опубліковано велику кількість наукових праць і захищено декілька дисертацій щодо проблемних питань повідомлення про підозру, навіть поверхневе ознайомлення з якими засвідчує що й дотепер: а) відсутня єдність науковців з ключових питань правового регулювання повідомлення про підозру; б) більшість науковців та практиків схиляються до думки, що система правового регулювання повідомлення про підозру містить прогалини.

Ідея розглянути повідомлення про підозру через призму саме принципу верховенства права обумовлена тим, що, по-перше, зазначений принцип є засобом для досягнення внутрішньої мети права – для забезпечення пріоритету прав людини, що відповідає сучасному вектору розвитку та реформування кримінального процесу в Україні, по-друге, охоплює як змістовний, так і процедурний аспект, що дає підґрунтя для комплексного аналізу.

Питання принципу верховенства права в своїх дослідженнях торкалися П. Гаудер, В. Д. Гапотій, С. П. Головатий, Р. Дворкін, С. П. Добрянський,

В. Г. Крижова, В. В. Копча, О. М. Луців, О. З. Панкевич, П. С. Пацурківський, С. П. Погребняк, П. М. Рабінович, О. О. Уварова та ін. Поняттю засад кримінального провадження приділяли увагу І. Л. Беспалько, Ю. М. Грошевий, О. П. Кучинська, Г. М. Мамка, Т. М. Мирошниченко та ін. Верховенство права як засаду кримінального провадження досліджували Ю. П. Аленін, І. В. Гловюк, В. Г. Гончаренко, К. В. Дрішлюк, О. О. Дудоров, В. С. Ковальський, Крей Волкер, М. В. Мазур, В. В. Михайленко, Т. І. Фулей та ін. На дисертаційному рівні питанню верховенства права як засади кримінального провадження присвячене дослідження В. В. Михайленко, а забезпечення верховенства права при застосуванні особливих форм, порядків та режимів кримінального провадження досліджував О. В. Сачко.

Правовій природі повідомлення про підозру та її оскарження приділяли свою увагу такі науковці, як Ю. П. Аленін, Л. В. Глинська, А. Ю. Гнатюк, В. О. Гринюк, І. В. Гловюк, Д. М. Говорун, О. М. Дроздов, О. В. Капліна, Н. С. Карпов, В. Н. Кубальський, Г. В. Корчева, Д. І. Клепка, Д. Є. Крикливець, Л. В. Максимів, К. Г. Марченко, В. В. Михайленко, С. А. Лимаренко, М. В. Лепей, Л. М. Лобойко, Є. О. Наливайко, В. Т. Нор, К. В. Павлійчук, М. А. Погорецький, І. В. Рогатюк, О. Ю. Татаров, О. І. Тищенко, А. Р. Туманянц, І. І. Холондович, О. Г. Шило, Л. В. Юрченко та ін. На дисертаційному рівні питанню повідомлення про підозру присвячене дослідження О. В. Фараон та С. Г. Кримчука. Проблеми оскарження повідомлення про підозру розглянуто в дисертації І. І. Холондовича. Проте комплексного дослідження дотримання верховенства права в процесі повідомлення про підозру до сьогодні не проводилось.

З огляду на наведене дисертаційне дослідження В.В.Лаврової є **актуальним і своєчасним.**

Мета та завдання дослідження повною мірою узгоджуються з планом дисертації.

Об'єкт та предмет дослідження обрані правильно і відповідають вимогам МОН України.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертація виконана згідно з планом наукових досліджень кафедри кримінального процесу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого та є складовою частиною цільової комплексної програми «Судова влада: проблеми організації та діяльності» (номер державної реєстрації 0111U000957). Тему дисертації «Повідомлення про підозру в контексті дотримання принципу верховенства права» на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 «Право» затверджено вченою радою Університету 23.11.2018 р. (протокол № 5).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій дослідження забезпечена вірним методологічним підходом і методами дослідження. Зокрема, для досягнення поставленої мети дисертант використав комплекс загальнофілософських, загальнонаукових і спеціальних методів, які є засобами наукового пошуку. Їх застосування було обумовлено системним підходом, що дозволило реалізувати докладний розгляд повідомлення про підозру в контексті дотримання принципу верховенства права.

Результати дисертаційного дослідження В. В. Лаврової є аргументованими та переконливими, вони отримані завдяки широкому використанню наукових джерел, емпіричного матеріалу та вмілому використанню різноманітних методів наукового дослідження.

Зокрема, **емпіричний матеріал** відповідає вимогам репрезентативності. Емпіричним підґрунтям дослідження стали рішення ЄСПЛ, КСУ, Верховного Суду України, Верховного Суду, Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, судова практика, доступна в Єдиному державному реєстрі судових рішень.

У межах дослідження проведено анкетування, під час якого опитано 102 практичних та наукових працівників у сфері кримінального судочинства: суддів, прокурорів, слідчих та адвокатів.

Достовірність наукових положень та висновків, сформульованих у дисертації, забезпечується вдалою і продуманою структурою наукової розробки, логікою викладення матеріалу, потужним масивом емпіричної та джерельної бази.

Структура дисертації є логічно побудованою та ґрунтується на комплексному підході до вирішення поставлених завдань у питанні повідомлення про підозру в контексті дотримання принципу верховенства права. Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані дисертантом, у своїй більшості є переконливими. При їх обґрунтуванні здобувач використав емпіричні матеріали, а також правові та наукові джерела. Висновки до розділів та загальні висновки дисертації відповідають сутності розглянутих питань і відзначаються чіткістю викладених думок.

Таким чином, сформульовані у дисертації наукові положення, висновки та рекомендації мають належний рівень обґрунтованості та достовірності.

Новизна наукових положень, висновків та рекомендацій полягає у комплексному дослідженні відповідності порядку повідомлення особі про підозру в кримінальному провадженні верховенству права, що має важливе теоретичне й практичне значення.

У результаті проведеного дослідження дисертантом сформульовано та обґрунтовано низку висновків й рекомендацій, що характеризуються науковою новизною й мають важливе теоретичне та практичне значення. Серед них найбільш важливими теоретичними положеннями є наступні:

1) запропоновано розглядати верховенство права як засаду кримінального провадження у якості системи та обґрунтовано, що системі верховенства права, як засаді кримінального провадження, притаманні компонентність, структурність, взаємозалежність із середовищем, інтегративність (емерджентність), та визначено інтегративну (емерджентну) властивість верховенства права;

- 2) виявлено і описано взаємозв'язки елементів верховенства права у контексті порушень його елементів під час повідомлення про підозру;
- 3) обґрунтовано, що закріплення поряд із принципом верховенства права в КПК України окремих його елементів, таких як законність і доступ до правосуддя, пояснюється інтегративністю (емерджентністю) верховенства права та не є дублюванням;
- 4) запропоновано розглядати підозру і повідомлення про підозру як інститут і субінститут права відповідно;
- 5) констатовано, що свавілля може бути не лише з боку уповноважених осіб, а й з боку потенційних підозрюваних, та обґрунтовано, що зловживання правом бути повідомленим про підозру є недопустимим;
- 6) запропоновано, щоб зміни до рішення, відповідно до якого особа набуває статусу підозрюваного, були невід'ємною його невід'ємною частиною;
- 7) констатовано необхідність приведення повідомлення про підозру у відповідність до форми процесуального рішення;
- 8) обґрунтована необхідність обов'язкового допиту підозрюваного після вручення повідомлення про підозру.

За результатами проведеного дослідження сформульовано пропозиції щодо внесення змін і доповнень, зокрема, до статей 42, 170, 203, 219, 276, 277, 278, 279, 298⁴, 303, 481 КПК України.

Дисертант напрацював самостійні наукові узагальнення та висновки, які виносить на захист. Разом із збагаченням теорії кримінального процесу та криміналістики вони мають суттєве теоретичне та практичне значення.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що розроблені у дисертації положення і рекомендації можуть бути використані та використовуються у:

- а) у науково-дослідних цілях – для подальшого опрацювання тематики дотримання верховенства права і повідомлення про підозру;
- б) у законотворчій діяльності – при удосконаленні чинного

кримінального процесуального законодавства України;

в) *у правозастосовній діяльності* – для надання допомоги практичним працівникам у застосуванні закону та формуванні правозастосовної практики (довідка за підписом заступника голови Національної поліції України – начальника Головного слідчого управління, полковника поліції М.С. Цуцкірідзе (с.235));

г) *у навчально-методичному процесі* – при підготовці підручників, навчальних посібників та методичних матеріалів з кримінального процесу, при викладанні курсу кримінального процесу та інших навчальних дисциплін (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 15.09.2021 р. (с.236-237)).

Апробація результатів дисертації. Робота виконана на кафедрі кримінального процесу Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, обговорена на засіданні кафедри, схвалена нею і рекомендована до захисту. Окремо опонент акцентує увагу на тому, що обговорення результатів дисертації (серед іншого) було проведено також в рамках сертифікатної програми «Практичний курс верховенства права» 2019–2020 (НЮУ імені Ярослава Мудрого в партнерстві з Університетом Південної Кароліни, США, за підтримки програми USAID «Нове правосуддя») (м. Харків, 21–25 жовтня 2019 р., 18–22 листопада 2019 р., 19–20 вересня 2020 р.).

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації та в опублікованих працях.

Основні результати дослідження, що розкривають її основний зміст, викладено у 9-ти наукових працях, серед яких 2 наукові статті у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових з юридичних наук, 1 стаття – у зарубіжному науковому періодичному виданні, а також 6 наукових праць – у збірниках наукових доповідей оприлюднених на науково-практичних конференціях.

Робота виконана українською мовою, її структура й обсяг визначається метою, завданнями, об'єктом та предметом дослідження. Дисертація складається зі вступу, 3-х розділів, що містять 7 підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 237 сторінок, з яких основний текст – 182 сторінки, список використаних джерел (289 найменувань на 31 сторінці), додатків (на 24 сторінках).

Дотримання академічної доброчесності. Дисертаційне дослідження В.В. Лаврової на тему «Повідомлення про підозру в контексті дотримання принципу верховенства права» включає результати власних досліджень здобувача. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Аналіз змісту дисертації.

У першому розділі «Дотримання принципу верховенства права в системі норм, що регулюють повідомлення про підозру» зазначається, що верховенство права як основоположна засада кримінального провадження є новелою КПК України 2012 року. Зміна парадигми кримінального процесу в бік захисту прав та свобод особи стала причиною закріплення такої засади, як «верховенство права». При цьому, якщо дотримання прав людини – це мета і головна цінність верховенства права, то прогнозованість – це цінність і мета закону як соціального регулятора.

На підставі аналізу наукових думок дисертант доходить висновку, що верховенство права є неієрархічною системою (що дозволяє її елементи розглядати в довільній послідовності (с.16)), для якої характерні компонентність, структурність, взаємозв'язок із середовищем та інтегративність (емерджентність). Треба погодитись з авторкою, що виходячи з системності верховенства права, порушення одного елемента завжди призводить, прямо чи опосередковано, до порушення інших елементів.

У питанні розуміння правової природи повідомлення про підозру як твердження чи припущення, авторка прямо підкреслює, що «вбачається слушною і приймається нами як фундаментальна для цього дослідження

позиція О. В. Капліної, що «підозра – це ймовірне судження, припущення...» (с.55). Висвітлено вектори розвитку інституту повідомлення про підозру в Україні, а також в інших країнах світу, зокрема Швеції, Франції, ФРН, Естонській Республіки, Грузії, Республіка Молдова, Республіка Білорусь, Латвійській Республіки (с.49-52; 58-60).

Позитивними, на думку опонента, є міркування автора щодо доцільності (за досвідом Німеччини, Швеції і Латвії) закріплення рівнів підозри в Україні на законодавчому рівні (замість існуючої в діючому КПК України «обґрунтованої підозри», оскільки така концепція на сьогодні не життєздатна в Україні і лише ускладнить ситуацію (с.61)).

Цілком доцільно акцентована увага на тому, що сукупність норм, які регулюють повідомлення про підозру, має, в першу чергу, інструментальне значення по відношенню до підозри і визначає, при досягненні якого рівня підозри і яким чином відповідна інформація має бути передана особі, для належного забезпечення права особи на захист і принципу змагальності. Якщо допустити повне виключення норм, що регулюють обов'язок повідомлення про підозру, то підозра залишиться як самодостатня категорія кримінального провадження, але якщо прибрати з КПК України підозру, то це не лише повністю нівелює повідомлення про підозру, а й матиме наслідки для існуючого виду кримінального процесу. З огляду на наведене робиться правильний висновок про те, що підозра і повідомлення про підозру співвідносяться як інститут та субінститут (с.63-64).

Спираючись на отримані результати дисертант робить висновок, що реалізація верховенства права має починатися на етапі нормотворчості шляхом впровадження стандартів цього процесу, які мають бути інструментом реалізації принципу верховенства права.

У другому розділі «Реалізація принципу верховенства права при формуванні підозри, складанні та врученні повідомлення про підозру» вказується, що виходячи з системного тлумачення статей 276, 278, п. 9 ч. 2 ст. 36, п. 8 ч. 2 ст. 40, ч. 3 ст. 110, ч. 1 ст. 208 КПК України та етимології слів

«випадки» та «підстави», в ст. 276 КПК України йдеться саме про випадки повідомлення про підозру як комплексної процесуальної дії, а не про підстави прийняття рішення про повідомлення про підозру. Звідси обґрунтовується думка, що ст. 276 має логічний дисонанс із КПК України в цілому, оскільки вказує лише на випадки і не містить підстав (С.66-68).

Правильно зазначається, що підстави і випадки не співвідносяться, як рід і вид, одне з цих понять, не входить до складу іншого. Випадки – це точки контролю, які містять ризик порушення прав людини чи вказують на те, що підозра не лише виникла, а й набула такого рівня, при якому про неї має бути повідомлено особі (с.73). Аргументованою слід визнати позицію дисертантки стосовно відсутності у чинному кримінальному процесуальному законодавстві ясності щодо випадків і підстав повідомлення про підозру, наслідком чого є два типи порушень: 1) повідомлення про підозру без належних підстав; 2) повідомлення про підозру здійснено запізно (с.80).

Слід визначити справедливою критичну оцінку судової практики стосовно того, що порушення окремих вимог ч. 1 ст. 277 КПК України не є підставою для скасування повідомлення про підозру. З огляду на позицію з цього приводу ЄСПЛ дисертант слушно пропонує урівноважити строгі вимоги до повідомлення про підозру, впровадивши механізм виправлення технічних помилок, чи взагалі зробити їх неможливими шляхом формування програмного забезпечення з використанням даних Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Відповідно до логіки дисертаційного дослідження авторка ретельно аналізує форму і зміст повідомлення про підозру, формулюючи до них певні вимоги та аргументовано висловлює свою позицію стосовно того, що повідомлення про підозру має бути перейменовано в постанову про визнання підозрюваним, а його зміст приведений у відповідність до вимог, які КПК України висуває до постанови, з урахуванням специфіки формалізації підозри.

Офіційний опонент цілком погоджується з дисертантом у питанні, що діюча модель вручення повідомлення про підозру допускає такий прояв свавілля, як зловживання, і зі сторони обвинувачення, і зі сторони самих потенційних підозрюваних (що підтверджується й емпіричними даними - 69,4% респондентів про це повідомили). Правильно зазначається, що існуючий сьогодні порядок повідомлення про підозру не тільки не забезпечує отримання особою інформації про те, в чому її підозрюють, а у певних випадках ще й, фактично, покладає на осіб (дорослих членів сім'ї особи чи іншу особу, яка з нею проживає, житлово-експлуатаційну організацію за місцем проживання особи або адміністрацію за місцем її роботи), які не мають ані кваліфікації, ані повноважень здійснення функції захисту та інших невластивих їм функцій. На вирішення такої ситуації авторка, серед іншого, пропонує у випадку неможливості невідкладного особистого вручення постанови про визнання підозрюваним остання обов'язково вручалась адвокату підозрюваного за його наявності чи залученому адвокату з системи безоплатної правової допомоги.

Практичну спрямованість має й третій розділ, який присвячено реалізації принципу верховенства права при зміні та скасуванні повідомлення про підозру.

Слід визнати справедливою критичну оцінку положень ст.279 КПК України «Зміна повідомлення про підозру», оскільки згадувана стаття є єдиною в регулюванні цього питання проте, як правильно констатує здобувачка, містить безліч неясностей, сформульована не чітко, допускає варіативне тлумачення і нею складно керуватися на практиці (с.125). Спираючись на отримані результати робиться висновок, що зміна повідомлення про підозру викликана: а) переважно не дефектністю первинного повідомлення про підозру, а логічним рухом кримінального провадження і зміною обсягу зібраних матеріалів у справі; б) іноді необхідністю виправленням технічних помилок, оскільки іншого способу такого виправлення законодавством не передбачено (с.126). Цілком

слухними є пропозиції щодо урегулювання існуючих проблем при зміні повідомлення про підозру.

Заслуговують на увагу наукові доробки й щодо положень стосовно скасування повідомлення про підозру та наслідків такої дії з огляду оцінки допустимості доказів. При цьому дисертантка вдало оперує результатами аналізу судової практики наводячи конкретні приклади для підтвердження теоретичних посилів.

Загалом дисертаційне дослідження В.В. Лаврової відрізняється аргументованістю та достатньою обґрунтованістю запропонованих висновків. Автором використано достатньо широкий спектр літературних джерел. Висновки й пропозиції науково обґрунтовані і підтверджені належними інформаційними даними. Все це дозволяє позитивно оцінити рецензовану наукову працю, відзначити її новизну, самостійність виконання, належний теоретичний рівень.

Разом із тим, позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження В.В. Лаврової, зазначимо й деякі дискусійні положення, що можуть стати підґрунтям для обговорення під час захисту.

1. Так, у підрозділі 1.2. «Поняття, правова природа та місце про підозру в системі кримінального провадження» авторка констатує, що у кримінальному процесуальному кодексі України й дотепер відсутня дефініція підозри й (посилаючись на думку Н.В. Максименко та О.С. Мазур), резюмує, що така ситуація спричиняє негативні наслідки у правозастосуванні. З іншого боку вона наголошує, що спроба дати дефініцію підозри в КПК України швидше зашкодить, ніж спростить правозастосування (с.54). Як на нашу думку, така позиція не є переконливою й потребує на додаткові аргументи, тим більше що 75.3% опитаних нею респондентів з цільової аудиторії (12 категорій осіб – див. Додаток «1» на с. 229) вважають за доцільне закріпити саме на нормативному рівні поняття «підозра». Те саме стосується й визначення терміна «обґрунтована підозра».

2. У підрозділі 2.3. «Реалізація принципу верховенства права при врученні повідомлення про підозру» дисертантка вказує, що «...КПК України має містити інструменти боротьби зі зловживанням підозрюваними своїми правами. Таким інструментом може бути як застосування засади верховенства права, так і заборони зловживання процесуальними правами» (с.110). Водночас, яким саме чином має бути застосовано в такому випадку принцип верховенства права та практично реалізовано заборону на зловживання процесуальними правами, на нашу думку, розкрито недостатньо, що потребує уточнення під час прилюдного захисту.

3. У підрозділі 3.2. «Скасування повідомлення про підозру» дисертантка висловлює думку, що практика, коли слідчі судді оцінюють обґрунтованість повідомлення про підозру не лише на момент складення, а й із урахуванням доказів, зібраних після повідомлення про підозру, найбільш повно відповідає правовій природі повідомлення про підозру й верховенству права (с.169). Звідси виникає питання, а чи не виходить це за межі повноважень слідчого судді?

4. На підставі проведеного дослідження здобувачка подає цілком слушні пропозиції щодо удосконалення певних статей кримінального процесуального кодексу України, а в окремих випадках навіть щодо його доповнення новими статтями, супроводжуючи пропозиції конкретними юридичними конструкціями останніх. Зокрема, з огляду на удосконалення це стосується таких статей, як ст. 203. «Негайне припинення дії запобіжних заходів», ст. 276. «Винесення постанови про визнання підозрюваним», ст. 277. «Зміст постанови про визнання підозрюваним» (с.99), ст.278. «Вручення постанови про визнання підозрюваним» (с.124); ст. 279. «Внесення змін до постанови про визнання підозрюваним» (с.136), ст. 298⁴ «Особливості винесення постанови про визнання підозрюваним у вчиненні кримінального

проступку», (с.75-76). ч. 1 ст. 304 та п. 10 ч. 1 ст. 303 КПК України. З огляду ж на доповнення згадуваного кодексу ідеться про ст. 278¹ «Допит підозрюваного» (с.115) та ч. 1 ст. 303 пунктом 10¹ (с.171). Разом з тим, з тексту роботи не можна чітко зрозуміти, чи були направлені конкретні пропозиції до відповідного Комітету Верховної Ради України, що було б абсолютно логічним з позиції реалізації наукових здобутків проведеного дослідження.

5. Не підлягає сумніву, що автором напрацьовано й використано у дисертаційному дослідженні достатній емпіричний матеріал, – про це свідчить той факт, що наукові здобутки переконливо проілюстровано практичними прикладами та відповідними кількісними показниками (с.с.21; 41; 48; 58; 61; 65; 83 та ін.). Більше того, офіційний опонент звертає увагу на спеціально розроблену дисертантом анкету для опитування цільової аудиторії (в межах наукового дослідження) й позитивно оцінює форму відображення одержаних результатів. З огляду на це вважаємо, що дисертація значно виграла, якби аналогічний підхід було використано й щодо вивчення та аналізу судових рішень.

Висловлені зауваження стосуються окремих аспектів, за своїм змістом здебільшого носять дискусійний або рекомендаційний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.

Дисертація Лаврової Вікторії Володимирівни «Повідомлення про підозру в контексті дотримання принципу верховенства права» є завершеною кваліфікаційною працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що у сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, яке має істотне значення для кримінального процесу, криміналістики та практичної діяльності відповідних органів, а саме вирішують проблеми кримінально-процесуальної регламентації повідомлення про підозру в

контексті дотримання принципу верховенства права.

Дисертація є самостійною роботою, пройшла належну апробацію, її зміст цілком відповідає заявленій дисертантом науковій спеціальності. Оформлення дисертації відповідає встановленим МОН України вимогам.

Викладене дозволяє зробити загальний висновок про те, що дисертаційне дослідження **«Повідомлення про підозру в контексті дотримання принципу верховенства права»** є кваліфікаційною науковою працею, виконаною особисто здобувачем, вирішує важливе наукове завдання, є актуальним, завершеним, таким, що має теоретичну і практичну значущість та відрізняється науковою новизною. Таким чином, дисертаційне дослідження відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283), а також п.п. 10, 11 Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167 (зі змінами), а його автор, **Лаврова Вікторія Володимирівна**, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», галузь знань 08 Право.

Офіційний опонент:

Професор кафедри кримінального процесу та криміналістики
Донецького державного університету внутрішніх прав
доктор юридичних наук, професор

Одерій О.В.

